

HVOR BJERGENE SEJLER

Den første store danske film optaget i farver

A/S Film-Centralen-Palladium præsenterer
GRØNLANDSFILMEN
HVOR BJERGENE SEJLER

Den første store danske film optaget i farver

Manuskript og instruktion:
BJARNE HENNING-JENSEN

Kamera: *George Dudgeon-Stretton* assisteret af *Werner Hedmann*

Farve: *Eastman Color*

Musik: *Herman D. Koppel* - Dirigent: *Erik Tuxen*

Orkester: Medlemmer af Statsradiofoniens Symfoniorkester

Speaker: *Lars Henning-Jensen*

Producent: Ministeriernes Filmudvalg - Produceret hos Arnø Studio

GRAND PRIX I VENEDIG

Grønlanderdrengen *Mikisoq* er 10 år og bor sammen med sine forældre, sin søster *Maliara* og den gamle bedstefar *Ajung* på en afsides boplads, hvor man er helt afhængig af sælfangst. Men sælen forsvinder efterhånden fra fjordene, og fangerne vender hjem dag efter dag uden fangst. *Mikisoq's* mor er syg af tuberkulose, og da foråret kommer, dør hun. Drengen begynder også at hoste, og da lægebåden kommer på det årlige besøg, bliver han taget med sydpå til et sanatorium. *Mikisoq* oplever her mærkelige ting, navnlig da han bliver rask nok til at løbe rundt med den dupligerede radioavis. Det er hans øjne, der ser, det er hans tanker, vi hører om det nye, der sker . . .

Hans søster *Maliara* bliver på bopladsen og arbejder med alt i tørvehytten, mens faderen, den store fanger *Kunuk*, søger sælen. Med fare for sit liv ror han i sin spinkle kajak dybt ind i isfjorden for at finde den — ravnens dybe kalden har ført ham derind. Han får sin sæl, men

Maliara og Mikisoq

et kæntrende isbjerg advarer ham mod at vove det igen. Bopladsens mennesker og hunde har ikke føde nok til vinteren, og da Mikisoq, som nu er helt rask, kommer med motorbåden, rejser de sydpå — til et nyt liv, til nye muligheder.

Men den gamle Ajungi vil ikke med. Han er fanger og vil blive ved med at være fanger. »Unge hunde kan lære nye ting,« siger han. »De gamle slædehunde følger de gamle spor.«

Medens han ror ud i sin kajak, dunker motorbåden af sted med de andre — mod syd, til byen — og til en ny tid for Grønland.

Bedstefar Ajungi fortæller
Mikisoq, hvordan man
bygger kajakker.

Kedlen, det dampende, skinnende vidunder, beundres af Maliara,
Annike og Inaluk

Hvor bjergene sejler

De problemer, som filmen berører, møder man i alle de dele af verden, hvor den moderne teknisk prægede bykultur trænger frem. Det er ikke bare i Grønland, den tekniske udvikling medfører forandringer i dagligdagen. Der findes ikke

det sted i verden, der i dag kan unddrage sig de samfundsmæssige og kulturelle omvæltninger, som følger i maskinalderens kølvand. Filmen viser de ubestridelige fordele, som forbedrede sundhedsforhold, bedre erhvervsmuligheder og et systematisk byggeprogram har medført i Grønland siden 1951.

I 1956 var *tuberkulosen* efter blot få år tidligere at have været den hyppigste dødsårsag i Grønland, blevet den 6. hyppigste og gav kun anledning til 26 dødsfald. I 1957 var antallet af tuberkulosedødsfald yderligere aftaget til 15, og tuberkulosen var rykket ned som nr. 8 på listen. Denne gunstige udvikling skyldes i første række den store indsats, som sundhedsvæsenet har gjort i det seneste årti i Grønland. Der er ikke alene bygget et moderne sanatorium i Godthåb, men der gennemføres hvert år, trods den spredte bebyggelse, tuberkuloseundersøgelser langs hele Grønlands vestkyst.

Den unge fanger i filmen er vokset op med kajakken som det vigtigste erhvervsredskab. Hans kilde til ernæring og beklædning var sælerne, som imidlertid på grund af klimaforandring er aftaget i antal. Også kontakten med andre dele af verden har medført, at sælfangsten ikke mere slår til, når man ønsker at tage del i de goder, som mennesket i vor tid betragter som noget selvfølgeligt i det daglige liv. Hvis man vil have moderne klædedragt, radio, gramfon og fotografiapparat, må man gå over til erhverv, hvis produkter i højere grad end sælfangstens kan omsættes i penge. Det er netop, hvad man ser i filmen, hvor man også får et indtryk af de farer, der er forbundet med at ro i kajak i isfyldte farvande. Tilbagegangen i antallet af kajaker i det distrikt, som filmen handler om, er da også mærkbar. Der var i 1955 77 kajaker, medens der to år senere kun var 32. Samtidig er antallet af større motorbåde steget meget betydeligt siden 1950.

I sammenhæng med hele denne udvikling må man også se befolkningstilvæksten i Grønland. Bybefolkningen vokser stærkere end udstedsbefolkningen. I 1957 var tilvæksten i byerne 982, medens den på udsteder og bopladser kun var 75. Samtidig har dødeligheden i byerne været mindre end på de små steder, en udvikling, som man ventet vil fortsætte i de kommende år, efterhånden som byerne i Grønland – ligesom andre steder i verden – bliver industrialiseret.

Befolkningstilvæksten og -bevægelsen fra land til by har selvsagt skabt meget store boligproblemer. Den unge fanger i filmen lider imidlertid ingen nød i så henseende. Der bygges et hus til ham inde i byen, hvor han skal bo, efter at han er gået fra kajakfangst over til fiskeri og har fået sin nye fiskerbåd.

Af Verner Goldschmidt

forskningsleder, dr. jur., har foretaget en række sociologiske undersøgelser i Grønland.

Man får gennem filmen et indtryk af disse fremskridt på sundhedsvæsenets, erhvervslivets og boligsituationens områder. Man ser, hvorledes den sociale velfærdsside i Grønland omsættes i praksis.

Man aner imidlertid i filmen, at der også er skyggesider ved den nye udvikling. Læg mærke til den gamle fanger, som blev tilbage på stedet, som ikke flyttede med ind til byen til det nye hus, men måtte blive på den lille plads, forladt af sin nærmeste familie. Han er ikke den eneste, som det under den igangværende udvikling går på den måde. Han repræsenterer en generation, som er bundet af den hidtidige livsform, og som føler sig stærkt tilknyttet den lille plads, hvor han er født og opvokset. Der findes ikke blot i hans generation, men også i den yngre generation, navnlig på fjerne og isolerede steder, fangere, som foretrækker at blive på deres lille plads også i tilfælde, hvor erhvervsmuligheder, sundheds- og boligforhold i stigende omfang forbedres i byerne, uden at noget tilsvarende sker på den lille plads.

Også på andre områder har der været problemer ved overgangen fra gammelt til nyt. I 1948 kom en sydgrønlandsk fisker rejsende med sin fiskerbåd til en mindre, nordgrønlandsk plads, hvis mandlige befolkning levede af sælfangst. Det lokale råd modsatte sig, at den nytilkomne benyttede sin båd til sælfangst. Fangerne på stedet mente, at motorbåden skræmte sælerne væk fra distriktet, hvortil kom, at motorbådsejeren hurtigere kunne komme ud til fangstfelter og nedlægge en masse sæler, som de andre ikke kunne få andel i, fordi de var meget langsommere i deres små kajakker. Det havde på stedet hidtil været skik at dele fangstbyttet efter ældgamle regler, som nu blev krænkede af motorbådsejeren, som var

FILMEN

Produceret 1955 af Ministeriernes Filmudvalg.
Manuskript og instruktion: Bjarne Henning-Jensen. - Musik: Herman D. Koppel. - Spilletid: 51 min.

På en afsides beliggende boplads bor drengen Mikisoq sammen med sine forældre, søsteren Maliara og den gamle bedstefader Ajungi. Her har familien hidtil kunnet leve af at fange sæler, men sælen forsvinder efterhånden fra fjordene, og fangerne vender hjem dag efter dag uden fangst.

Mikisoq's moder er syg af tuberkulose, bedstefaderen mener, at hun vil dø, når solen vender tilbage, hvad hun også gør. Drengen begynder nu også at hoste, og da lægebåden kommer på det årlige be-

søg, bliver han taget med sydpå til et sanatorium. Mikisoq kommer her til at høre om andre større grønlandske byer, og han kommer til at se meget nyt og ganske ukendt, ikke mindst da han bliver rask nok til at løbe rundt med den dupliserede radioavis. Med hans øjne ser vi det nye og oplever de forandringer, der sker.

Hans søster Maliara bliver på bopladsen og arbejder med alt i tørvehyten, mens faderen, den store fanger Kunuk, søger sælen. Med fare for sit liv ror han i sin spinkle kajak dybt ind i isfjorden for at finde sælen, ravnens kalden har ført ham derind. Han får sin sæl, men et kæntrende isbjerg advarer ham imod at vove det igen. Bopladsens mennesker og hunde har ikke føde nok til vinteren,

interessert i at tjene penge for at kunne betale låneafdrag til staten. Det endte med, at han, da han ikke ville rette sig efter rådets henstillinger, blev overfaldet og nær dræbt af to fangere. Også andre steder i Grønland har indførelsen af motorbåde, særlig i sælfangstdistrikter, affødt stor uvilje blandt kajakfangerne, som nu og da også har øvet hærværk mod de nye motorbåde. Situationen leder tanken hen på de begivenheder, som fandt sted i USA og Europa i forrige århundrede under industrialismens gennembrud.

Dette træk i udviklingen må vist nok nu anses for at være et overstået stadium, selv om det ikke kan udelukkes, at sådanne konflikter endnu kan forekomme.

Den tekniske udvikling i Grønland har imidlertid i de seneste 10 år også grebet ind i den grønlandske befolknings liv på en anden og mere omfattende måde. I det gamle Grønland var der harmoni mellem den samfundsmæssige og materielle udvikling og uddannelsen. Fædrene lærte deres sønner at ro i kajak, køre hundeslæde og gå på fangst. Mødrene lærte deres døtre at tilberede føde og klæder af jagtbyttet.

Kolonisationen medførte imidlertid en forandring på dette punkt. De nye mennesker, der kom til landet, kom med nye opfattelser og færdigheder, som man ikke kendte til i Grønland. For at følge med måtte man lære det nye.

I over 200 år foregik udviklingen dog roligt og harmonisk. Danmark holdt Grønland afsondret fra den øvrige verden som en slags reservat.

Under og efter anden verdenskrig ændredes situationen imidlertid. Man var i Grønland ikke længere tilfreds med at være reservat. Man ønskede at få den moderne industri og de materielle goder, som den har givet os andre. Fra

og da Mikisoq, som nu er helt rask, kommer tilbage med motorbåden, rejser de sydpå, til et nyt liv, til nye muligheder.

Men den gamle Ajungi vil ikke med.

Han er fanger og vil blive ved med at være fanger. »Unge hunde kan lære nye ting, de gamle følger de gamle spor,« siger han.

LITTERATUR OM EMNET

Hver måned udkommer tidsskriftet *Grønland* (udg. Det Grønlandske Selsskab). Følgende er alle henvisninger til dette tidsskrift:

Pie Barfod: *Træk af Grønlands økonomi og udvikling siden 1950* (1958, pag. 281 og 332).

V. Goldschmidt: *Grønlands rets- og moralbegreber under omstøbning* (1953, pag. 93).

Inge Kleivan: *De gamle i Grønland* (1957, pag. 401).

Maliaraq Vebæk: *De små bopladser, deres lyse sider - og mørke* (1959, pag. 193).

Mads Lidegaard: *Den glemte generation* (1959, pag. 455).

Chr. Berthelsen: *De grønlandske kulturtraditioner i relation til nutidens oplysningsarbejde* (1960, pag. 217).

P. P. Sveistrup: *Begrebet ligestilling* (1961, pag. 311).

Pie Barfod: *Uddannelsesproblemer i Vestgrønland* (1962, pag. 121).

Hvor bjergene sejler

De problemer, som filmen berører, møder man i alle de dele af verden, hvor den moderne teknisk prægede bykultur trænger frem. Det er ikke bare i Grønland, den tekniske udvikling medfører forandringer i dagligdagen. Der findes ikke

det sted i verden, der i dag kan unddrage sig de samfundsmæssige og kulturelle omvæltninger, som følger i maskinalderens kølvand. Filmen viser de ubestridelige fordele, som forbedrede sundhedsforhold, bedre erhvervsmuligheder og et systematisk byggeprogram har medført i Grønland siden 1951.

I 1956 var *tuberkulosen* efter blot få år tidligere at have været den hyppigste dødsårsag i Grønland, blevet den 6. hyppigste og gav kun anledning til 26 dødsfald. I 1957 var antallet af tuberkulosedødsfald yderligere aftaget til 15, og tuberkulosen var rykket ned som nr. 8 på listen. Denne gunstige udvikling skyldes i første række den store indsats, som sundhedsvæsenet har gjort i det seneste årti i Grønland. Der er ikke alene bygget et moderne sanatorium i Godthåb, men der gennemføres hvert år, trods den spredte bebyggelse, tuberkuloseundersøgelser langs hele Grønlands vestkyst.

Den unge fanger i filmen er vokset op med kajakken som det vigtigste erhvervsredskab. Hans kilde til ernæring og beklædning var sælerne, som imidlertid på grund af klimaforandring er aftaget i antal. Også kontakten med andre dele af verden har medført, at sælfangsten ikke mere slår til, når man ønsker at tage del i de goder, som mennesket i vor tid betragter som noget selvfølgeligt i det daglige liv. Hvis man vil have moderne klædedragt, radio, gramfon og fotografiapparat, må man gå over til erhverv, hvis produkter i højere grad end sælfangstens kan omsættes i penge. Det er netop, hvad man ser i filmen, hvor man også får et indtryk af de farer, der er forbundet med at ro i kajak i isfyldte farvande. Tilbagegangen i antallet af kajaker i det distrikt, som filmen handler om, er da også mærkbar. Der var i 1955 77 kajaker, medens der to år senere kun var 32. Samtidig er antallet af større motorbåde steget meget betydeligt siden 1950.

I sammenhæng med hele denne udvikling må man også se befolkningstilvæksten i Grønland. Bybefolkningen vokser stærkere end udstedsbefolkningen. I 1957 var tilvæksten i byerne 982, medens den på udsteder og bopladser kun var 75. Samtidig har dødeligheden i byerne været mindre end på de små steder, en udvikling, som man ventet vil fortsætte i de kommende år, efterhånden som byerne i Grønland – ligesom andre steder i verden – bliver industrialiseret.

Befolkningstilvæksten og -bevægelsen fra land til by har selvsagt skabt meget store boligproblemer. Den unge fanger i filmen lider imidlertid ingen nød i så henseende. Der bygges et hus til ham inde i byen, hvor han skal bo, efter at han er gået fra kajakfangst over til fiskeri og har fået sin nye fiskerbåd.

Af Verner Goldschmidt

forskningsleder, dr. jur., har foretaget en række sociologiske undersøgelser i Grønland.